

Ekonomi-moral

□ Vårens arbetsmarknadskonflikt — "den största någonsin i svensk historia" — är över men vi dras i med konsekvenserna. En sådan är att detta och föregående nummer av Ny Värld blivit ett par veckor försenade.

Inför hela världen har Sverige länge framstått som en modell för arbetsfred. Nu har den svenska modellen dödförklarats av världspresen.

"Konflikten var antagligen oönskad av de flesta", skriver den svenska världsbanksdirektören Hans Lundström och tillägger: "Ett system som driver så många att underkasta sig så mycket som de önskar så litet verkar inte särskilt ändamålsenligt".

Den svenska konflikten måste te sig än mer oönskad i det globala perspektiv som tecknas i Brandt-kommissionens rapport, refererad på sid. 4.

Där säger en av rapportens före, ambassadör Mackenzie, i en kommentar: "Det vore ödesdigert att förbise det moraliska elementet i de skenbart ekonomiska problemen. Medan vi arbetade oss igenom dessa problem insåg vi att det krävs en moralisk faktor för att botemedlen skall bli effektiva."

I rapporten heter det: "De nödvändiga politiska besluten kommer inte att kunna verkställas utan en global moralisk värdegemenskap."

Det sägs vidare att genomförandet av en ny ekonomisk världsordning kommer att förutsätta människor med en ny mentalitet och vidare perspektiv.

"Jag tror att det ligger en djup sanning i det uttalandet", säger Mackenzie. "Jag tror också att det är där Brandt-kommissionens arbete och insatserna för moralisk upprustning sammanstrålar."

Vad ska ske i Danmark?

Vart är Danmark på väg? "Europas ekonomiska problembarn och NATOs svaga länk", som det länge har kallats. I det danska folketinget finns en bred enighet om att den ekonomiska krisen kräver drastiska åtgärder, men viljan att genomföra dem är uppenbarligen liten. Vad ska nu ske i Danmark?

□ EN FÖRNYELSE är möjlig, svarar Keld Jørgensen, ordförande för den socialdemokratiska föreningen i Fredriksberg, Köpenhamn, och engagerad i arbetet för moralisk upprustning. Danmark har ett historiskt arv som inte har spelat ut sin roll. Detta framgår bland annat av några citat från det socialdemokratiska partiets kongress 1977:

"Då samhället utvecklar sig i växelverkan mellan ändringar i den ekonomiska strukturen och ändringar i våra attityder, kräver förverkligandet (av ett samhälle med ökad livskvalitet) nödvändigtvis en insats på båda dessa plan.

De värdenormer som kännetecknar det nuvarande samhället appellerar till en självtillräcklighet... Dessa attityder måste avlösas av andra...

Bara genom att samhället byggs på solidariska värden kan vi förverkliga de egenskaper som vi trivs bäst med, nämligen öppenhet, tolerans, ärlighet och kärlek." Utvecklingen av ett sådant samfund, heter det till sist, medför "en uppgörelse med egoismen i det nuvarande."

Statsminister Anker Jørgensen uttalade ungefär samtidigt att den danska socialdemokratin har sin särprägel av att man lever i Grundtvigs land.

□ VI ÅTERGER HÄR nedan några tankar och synpunkter på den aktuella situationen i Danmark som Keld Jørgensen skrivit ner för vår norska kollega Ny Verden.

"Människan fick förstånd på gott och ont", säger Grundtvig. "Det goda är att lyda Gud, och detta är männi-

Forts. sid. 7

Världskonferens i Caux

Den 12 juli inleds sommarens världskonferens för moralisk upprustning i Caux i Schweiz. Det samlande temat för hela konferensen är "Förnyelse i människor-förnyat hopp". Första veckan 12—20 juli ägnas åt studier, eftertanke och diskussion av detta tema. I fortsättningen ordnas fram till konferensen avslutning den 31 augusti en rad särskilda samlingar kring väsentliga och aktuella frågor.

Den 25 juli—2 augusti är temat **Den inre kompassen. Familjens roll.** Inbjudan riktas till alla generationer.

Den 5—17 augusti samlas i Caux ungdomar från olika länder och världsdelar kring temat **Vår uppgift och vårt ansvar för framtiden.**

Den 26—31 augusti samlas industri- och fackföreningsfolk och andra intresserade kring frågan **Morgondagens teknologi — skräck eller hopp?**

Närmare information om världskonferensen och rese möjligheter till Caux ges av Idé och Kultur, Sveavägen 34, 6 tr., 111 34 Stockholm. Tel. 08/10 34 56.

Vitare än någon och någonsin

En dag för tre år sedan gick vi in i fel vagn på ett tåg i Sydafrika. Vi skulle åka från Kapstaden till en fört där vi gästade vänner en tid.

Ivriga, fumliga främlingar som vi var störtade vi in i första bästa vagn utan att titta efter skylten "Endast för vita". Plötsligt befann vi oss alltså endast bland färgade. Vi som skulle ha suttit i vagn endast med likar, de överlägsna.

Det var rusningstid i lokaltrafiken. I trängseln kom jag bort från min reskamrat och blev stående ensam i gången mellan bänkarna, med utsikt över en fascinerande samling medpassagerare. De första minuterna gratulerade jag mig själv till att få studera en så koncentrerad utställning av de mest skiftande fysionomier.

Hemort för färgade

Kapdistriktet är ju den speciella hemorten för Sydafrikas rasblandade, de så kallade färgade. Omkring två miljoner av dem bor här nere. I tågkupéns urval kunde jag se de extrema inbördes skillnaderna i denna befolkningsgrupp, skillnad inte bara i utseende utan också i det vi kallar socialklass. De är ett helt samhälle för sig, med alla i samhällen brukliga graderingar och värderingar. Bara ett har de gemensamt: de är inte vita. Liksom de svarta lever de i skuggan, i de vitas skugga.

Men de färgades skugga har ett extra djup.

Rasblandningen började redan för 300 år sedan när de första överlägsna gick i land från sina skepp och slog sig ner här på sydkusten. Numera finns det överlägsna lagar mot rasblandning. Hur kan det kännas att gå omkring som ett levande lagbrott? Bara för att man i sig förenar olika folkslag? Och ändå arbeta och tjäna det land som stiftar så förnedrande lagar?

Min attityd av nyfiken turist och rasforskare föll snabbt av mig, när jag blev medveten om att jag själv var den mest påtittade i vagnen. Att min egen fysionomi var utsatt för säker rasbedömning från en kunnig, erfaren omgivning, som i min åsyn glömde sina differenser och blev ett enhetligt block. Tyckte jag.

De mest sofistikerade lyfte förstas bara på ögonbrynen och såg menande på varann, men andra höll mig under oavbruten bevakning, liksom för att inte gå miste om någon skiftning i mitt opassande intrång. Somliga såg generade ut, eller föraktfulla. Mest uttrycksfull var en äldre svart man som kom på tåget vid en mellanstation. Han hade en mycket använd filthatt nerdragen över halva ögonen, men mig såg han, trängde sig fram åt mitt håll, pekade på mig och brast i gapskratt, han slog sig på knäna, så roligt hade han.

Våldsammare än så blev ingen och rädd behövde jag aldrig bli. Ingen aggressivitet låg i luften, bara en kompakt, genom århundraden lagrad anklagelse, som nu drabbade mitt gamla vita ansikte.

Det skulle inte förvåna mig om jag drog upp ett inställsamt leende i försvaret. I varje fall minns jag att min första spontana reaktion var att jag behövde ett plakat klistrat på mig som sa att jag är inte härifrån, jag är från det välvilliga Sverige där vi minns aldrig haft apartheid. Jag är helt på er sida, färgade vänner, skulle det stå.

I nästa sekund visste jag förstas att plakatet inte skulle ha hjälpt ett dugg.

Vid vår station steg jag av tåget, vitare än någonsin. Att vara vit i vår värld är att tillhöra de privilegierade, leva i överflöd på andras bekostnad, vare sig det är i Sydafrika eller någon annanstans. Somliga exploaterar uppenbart och på nära håll, andra, som vi, mer osynligt och på långt avstånd. Skulden är densamma.

Se och erkänna

Som världen ser ut just nu, måste vi våga se och erkänna den kollektiva skulden, rasens, nationens, klassens, gruppens, och hjälpa till att gottgöra den med alla medel.

Men jag undrar om detta är möjligt utan att först se den personliga skulden. Den är ännu svårare att erkänna. Varför värjer jag mig så starkt mot att vara bara jag med bara min skuld?

Ändå vet jag att upptäckten av den är förutsättningen för min helhet och mognad som människa. Redan när jag var mycket ung märkte jag att

vissa personer var både tryggare och roligare än andra därför att de genomskådade sig själva. När jag läser om moder Teresa av Calcutta vet jag att hennes utstrålning beror på att hon låtit sig genomlysas. Mängder av unga kvinnor världen över dras mot hennes ljus och vill samarbeta med henne. Men hon säger sig välja ut bara dem som radikalt upplevt sin egen skuld och därmed sitt behov av förlåtelse. Bara sådana orkar i längden dela de förnedrades nöd och död där i Calcuttas slum.

Själv tycks moder Teresa vara tämligen oberörd av både förtal och Nobelpris. Såna som hon har den stilla djupa humor som blir följd av att jämföra sig själv med det absoluta. Utan att veta det tillhör den enda verkliga aristokratin här i världen, de ödmjuka, som vet vilka de innerst är.

Vad finns det för slags liv lagrat bakom mitt eget åldrande ansikte? Då och då under en vaknatt eller stilla timme på dagen ser jag i ljus enskilda händelser i det förflutna. Ofta sköna minnen. Men konflikter idag tänder konflikterna igår och konflikter årtionden tillbaka, som om tid inte fanns.

Låta ljuset flöda

Då är den enda lösningen att inte nöja sig med tillfälliga blixtar utan låta en ström av ljus flöda oavbrutet genom alltihop. Där ser jag mitt svek mot en viss människa, exploateringen av en annan, försummelse, flykt. Och så denna falska överlägsenhet. Här är inte längre fråga om de överlägsna utan om den överlägsna, jag själv. Apartheid, gamla vän, i din egen själ.

För mig är Gud en gåta därför att han klarar att vara absolut sanning och absolut kärlek på samma gång. Han avslöjar mig och överlåter åt mig att gottgöra min skuld till andra så långt jag någonsin kan. Efteråt ser han med faderlig humor in i mitt blekansikte och skickar ut mig i världen.

Ingeborg Ekman

Alltid i stillheten

□ Vi kommer inte att kunna komma in i Guds närvaro utan att tvinga oss till en inre och yttre stillhet. Därför måste vi vänja oss vid en andens, ögonens och tungans stillhet... Jesus väntar alltid på oss i stillhet. I stillheten kommer han att höra på oss. Där kommer han att tala till vårt hjärta och vi kommer att höra hans röst.

Moder Teresa i Calcutta

Vi måste söka oss fram tillsammans

Två människors erfarenheter i vitt skilda delar av världen under den senaste månaden har fångat mitt intresse.

Den verkställande direktören för en stor byggnadsfirma i Kanada berättade vid ett symposium att han för någon tid sedan beslutat att utan förbehåll inviga sina anställda och fackföreningen i firmans ekonomiska situation. "Men", fortsatte han, "i har jag insett en ny sanning. Jag fattar ett gott beslut för firman men om jag gör det på egen hand blir det inte gott. Gud ger varje människa en del av sanningen. Vi måste söka oss fram till vad som är rätt — tillsammans."

Det andra uttalandet gjordes av en boerstudent i Sydafrika. Han var i färd med att berätta för en grupp människor om den ovisshet och förvirring som hans vänner vid universitetet levde i. De vet att förändring måste komma men de vet inte riktigt varför och hur eller vad slags förändring det är som behövs, sade han. Och tillade:

"Det som en människa håller för sant är sant för henne. Men *det* är inte nödvändigtvis detsamma som hela sanningen. Vi behöver den svarte mannens hjälp för att finna sanningen. Vi måste söka oss fram till vad som är rätt — tillsammans."

Det låter så enkelt och självklart,

att andra borde förstå det. Inte lika lätt är det att tillämpa självklarheterna i den egna situationen. Vi har upplevt i vår hur svårt det varit att nå samförstånd mellan arbetsmarknadens parter, och Sverige har ändå en lång tradition av samverkan att bygga på.

Kanske ligger det något i vad f tyske förbundskanslern Willy Brandt säger i introduktionen till den i vår publicerade rapporten från Brandtkommissionen (se vidare detta nummer sid 4): "Vi bedömer oss själva efter våra goda argument och den andra sidan efter dess misslyckanden. Det leder till frustrering och död-lägen."

Lösningen ligger, säger Brandtkommissionen, i en djupare insikt om vårt ömsesidiga beroende av varandra för att lösa de oerhörda uppgifter världen står inför. Det är en "förutsättning för mänsklighetens överlevande!"

Ett nytt tänkande håller på att arbeta sig fram i synen på utvecklingen och fördelningen av världens resurser. Ju mer vi tillämpar det redan nu på det lokala planet — i vardagssituationerna och ända ner i de personliga relationerna — desto större är möjligheterna att vi en dag kan få det att fungera också globalt.

FHW

Ärlighet varar längst - håller det inte längre?

□ "SMÅÖARLIGHETEN riskerar att bryta sönder samhället och förvandla det till en jättelik huggsexa där ärliga människor betraktas som jobbiga eller rent av dumma."

Så skriver Claes Hermansson, ekonom och anställd inom arbetarrörelsen, i ett debattinlägg i Dagens Nyheter.

"Jag förstärks i min uppfattning", fortsätter han, "att en av 80-talets viktigaste frågor är att ta itu med är småöarligheten. Det är som en smygande inflation vars förlopp vi med deprimerande tydlighet kan se i vår omgivning, i massmedierna.

Här är exempel på försvar för småöarlighet.

• Man hänvisar till att andra är värre, t ex skattefusande företag. (Kampen mot de senare måste naturligtvis fortsätta och intensifieras.)

• Man skjuter över det personliga ansvaret på ett kollektiv genom att säga att alla andra gör precis så här.

• Man rättfärdigar sitt handlande genom att hävda att ändamålet helgar medlen, dvs man gör den oärliga handlingen för företagets, organisationens, medlemmarnas eller rent av klasskampens skull.

• När det gäller skattefusk urskuldar man sig med att andra genom lagliga avdrag avsevärt kan minska sin skatt och själv har man inte dessa möjlig-

heter. Vårt avdragssystem behöver san- nerligen ändras på en del områden, kanske bör man också avkriminalisera visst byte av tjänster. Det är likväl oroande att människor bryter mot samhällets regler och skapar egna regler.

Det verkar som om en del människor som t ex aldrig skulle kunna drömma om att strunta i betalningen i en butik har andra moraliska måttstockar när det gäller skattemyndigheter, bidragsmyndigheter m fl.

Håller inte det gamla talesättet längre — "ärlighet varar längst"? Jo, men man är böjd att komplettera regeln med att det nu tycks vara svårare att leva helt ärligt än att mygla på 'marginalen', dvs ägna sig åt småöarlighet.

Risk att bli "helgon"

Om man försöker leva helt ärligt riskerar man nämligen att hota förmåner som personer öarligt tillskansat sig, man kan upplevas som osmidig, petig. Dessutom riskerar man att betraktas som ett helgon och det kanske man inte orkar med.

Det hela blir inte lättare av att man riskerar att bryta mot bestämmelser mot sin vilja genom att man kan få medvetet felaktiga besked av en tillfrågad person, eftersom personen själv deltar i öarlighet i det aktuella fallet. I vårt komplicerade samhälle är det ju omöjligt att själv känna till alla bestämmelser.

Det finns nog faktiskt risk för att helt ärliga människor slås ut i vårt samhälle, liksom de ärliga företagen kan slås ut av myndigheterna", skriver Claes Hermansson i DN.

*

Spritmissbruket skadar främst vänstra hjärnhalvan där vi människor har centralen som bl.a. har "att göra med beslutsfattande och omdöme". Det framhåller alkoholforskare i Lund i Dagens Nyheter. Det är detta som gör det svårt att få missbrukarna själva att fatta sin situation, behovet att lägga av drickandet.

Det visar samtidigt varför vi har rätt att ställa "nyktra" krav på våra olika beslutsfattare i samhälls-, organisations- och näringsliv.

(Citat från Frisinnad Tidskrift)

*

□ Lidandet öppnar människan för hennes inre värld, för den mystiska kompassen i hennes själ, får henne att fråga efter sina synder. Detta sker ofta, som vi har sett, genom arrestering och fängelse. Kanske är det värsta straffet för en människa att lidandets bittra erfarenhet besparas henne under hela hennes livstid och att hon därigenom hamnar i ett evigt fängelse när hon dör... Erfarenheten har vidare visat att en människas öde inte bestäms av yttre fysiska krafter utan helt av den mystiska kraft som sedan gammalt heter "Gud" och vars relation till människan av allt att döma helt beror av människans relation till rösten i hennes inre. *Mihailo Mihailov*

Brandt-kommisionen:

En ny värld väntar

Efter drygt två års arbete publicerade den s.k. Brandt-kommisionen i februari sin rapport med förslag om hur nord-syddialogen skall kunna föras vidare till praktiska resultat. Olof Palme var kommissionens svenske deltagare. Engelsmannen A. R. K. Mackenzie tjänstgjorde som sekreterare åt Englands representant i kommissionen, f. premiärministern Edward Heath. Mackenzie var tidigare Englands minister för ekonomiska och sociala frågor i FN och dessförinnan under många år ambassadör bl.a. i Afrika. Han gjorde nedanstående korta sammanfattning av rapporten för en internationell grupp ungdomar i ett centrum för Moralisk upp- rustning. Eftersom Brandt-rapporten ännu inte publicerats på svenska — vilket man hoppas skall ske — återger vi Mackenzies översikt.

□ BRANDTKOMMISSIONEN kom till stånd för 2½ år sedan. Syftet var att av ledare på internationell nivå bilda en grupp som obunden av regeringarnas politik skulle kunna skärskåda globala utvecklingsfrågor ur nya synvinklar.

Kommisionens ordförande, tidigare västtyske förbundskanslern Willy Brandt vände sig till några tyska psykologer för att få råd om det lämpligaste antalet deltagare i en sådan kommission och fick svaret: "18 är vad man på sin höjd kan våga räkna med om man skall uppnå någon enighet i sådana här frågor."

Olof Palme—Edward Heath

Bland deltagarna från nord-sidan var Edward Heath, Olof Palme och Pierre Mendes-France, vidare Kay Graham, som äger Washington Post, och en fackföreningsledare, Joe Morris, tidigare ordförande för kanadensiska LO.

Från syd-sidan deltog bl.a. Chiles f.d. president, Eduardo Frei, Shridath Ramphal, det brittiska samväldets generalsekreterare och L. K. Jha, guvernör för den indiska delstaten Kashmir och f.d. styrelseordförande för Indiens Reserve Bank. OPEC-länderna hade tre representanter i kommissionen.

Gruppen har sammanträtt regelbundet under de två gångna åren. Att en så mångsidigt sammansatt grupp kunnat nå enighet är ett beaktansvärt resultat. Rapporten fick sin slutgiltiga form och publicerades i februari i London, New York och andra huvudstäder.

□ I RAPPORTEN behandlas de flesta av den internationella ekonomins stora frågor, särskilt de akuta pro-

blem som skiljer Nord och Syd, de rika och de fattiga länderna, från varandra.

Kommisionen rekommenderar bl.a. att man på lång sikt skall genomföra en reform av det internationella valutasytemet liksom av de nuvarande handelsorganisationerna. På kort sikt föreslås att regeringarna under närmaste femårsperiod skall koncentrera sig på ett nödhjälpsprogram omfattande fyra punkter: livsmedel, energi, ökat finansiellt bistånd till de fattiga länderna och igångsättandet av en omstrukturering av de internationella institutionerna.

Tre huvudtankar har varit vägledande för dessa rekommendationer. Den första — och mest betydande — är konstaterandet att det finns ömsesidiga intressen och ett ömsesidigt beroende mellan de rika och fattiga länderna. Alltför ofta kan förhållandet mellan Nord och Syd i FN liknas vid en fotbollsmatch — fritt fram för konfrontationer över hela fältet. Så det var utan tvekan något nytt att dessa internationella ledare enhälligt kom fram till att ömsesidiga intressen borde vägleda förhållandena mellan länderna.

Svält och död för fattiga

Tag som exempel livsmedelsförsörjningen. Det finns 4,4 miljarder människor i världen idag. Om tjugo år har världens befolkning passerat 6-miljardersstrecket. Och 90 proc. av den befolkningsökningen kommer att ske i de fattiga länderna. Hälften av dessa saknar idag möjlighet att producera den föda de behöver. Därför existerar det ett reellt ömsesidigt intresse av att ta itu med situationen, om livsmedelsbristen inte skall leda till ut-

bredd svält och död i fattigare länder och livsmedelspriserna i andra änden av världen inte skall bli extremt höga.

På samma sätt fann vi ett gemensamt intresse bland energiproducenter och -konsumenter. Under studiet av energisituationen blev vi också medvetna om ytterligare konsekvenser av den. Som t.ex. den världsomfattande bristen på bränsle i form av ved, något som de flesta européer troligen inte känner till.

□ VED ÄR DEN ENDA energikällan för uppvärmning och matlagning för hundratals miljoner människor som lever i 'fattigbältet' från Afrika till Asien. Det är i dessa områden befolkningsexplosionen är som störst, vilket innebär att fler och fler där är beroende av en allt mindre tillgång på ved. Kvinnor och barn måste söka sig allt längre bort från boplatserna för att samla bränsle — en förbisedd mänsklig rättighet i sig själv.

Skog skövlas, jord torkar

Men allteftersom behovet av bränsle växer avverkas också mer och mer skog. Och så avlägsnas det skydd för jorden som skogarna utgör. I områden med hett och torrt klimat blir jorden så hård att all odling försvåras. I fuktiga klimatområden å andra sidan skyddas jorden inte längre för slagregnen med översvämningar och erosion som följd.

Det enda alternativet till ved blir då torkad animalisk dynga. Men när den bränns upp, kan den inte längre användas som naturligt gödningsämne. Följden blir dåliga skördar. Och medan energiproblemet för oss väst kanske koncentreras kring om priset på 'tigern i tanken', rör det sig för miljontals människor kring något så grundläggande som ved.

□ ÄNNU ETT EXEMPEL på sidigt beroende — och kanske mest kontroversiella av alla — finns inom ramen för den internationella handeln. Handelsförbindelserna mellan rika och fattiga länder har av tradition grundats på konfrontation och konkurrens. Men nu finns det 18 miljoner arbetslösa i den industrialiserade världen och antalet växer. Det innebär att vi har en kolossal industriell kapacitet som är outnyttjad.

Samtidigt finns det väldiga behov av alla de slag i de fattiga länderna som inte blir tillgodosedda. På något sätt måste dessa båda fakta ställas i relation till varandra.

Personligen kan jag inte se någon annan möjlighet att till fullo utnyttja vår industriella kapacitet än att an-

Brandt-kommisionen:

Moralisk värdegemenskap är nödvändig

Forts. från sid. 4

vända den för att tillmötesgå behoven i den tredje världen. Den synpunkten leder till en hel serie andra frågor. Hur skall tex den tredje världen kunna uppbåda tillräcklig köpkraft för de varor den behöver. Brandtrapporten föreslår dels att stabilare priser införs för den tredje världens produkter, dels att fler marknader öppnas för de fattiga länderna och dels att det ekonomiska stödet till dem ett stöd som de kan betala till när deras ekonomi förstärks.

Brandtrapporten har alltså ersatt doktrinen om klasskamp i global omfattning med doktrinen om ömsesidigt intresse.

Alla länder kan bidra

□ DEN ANDRA HUVUDTANKEN i rapporten är 'paketinställningen' till utvecklingsfrågorna. Den går ut på att alla länder har någonting att bidra med till världens utveckling. Inställningen att det är de rika länderna som ger allmosor till de fattiga länderna, medan dessa inte uträttar någonting, är förlegad och dessutom demoraliserande. Helt naturligt och med all rätt skall de rika länderna ge det största bidraget, men ett land som Indien bidrar redan med teknisk expertis och med varor till länder som är fattigare än Indien.

Den tredje huvudtanken är tanken 'automaticitet': att fattiga länder försäkras om automatiskt bistånd istället för att vara beroende av slumpartade gåvor. Rapporten föreslår att en sådan utveckling kan främjas genom en internationell inkomst-

Enorma förändringar

□ MITT ARBETE med kommissionen har lett mig till tre slutsatser. För det första att vi under de närmaste tjugo åren kommer att få uppleva större förändringar än under någon annan period av världshistorien. Antingen man tänker på befolkningsexplosionen, energibristen eller den nya industriella geografien är det uppenbart att enorma förändringar väntar oss. Under inga förhållanden kan status quo bibehållas. Antingen utformar vi en strategi för fredlig omvandling nu, eller också skjuter vi förändringen framför oss till senare och då blir den ännu smärtsammare.

För det andra är jag övertygad om att både rika och fattiga i den fortgående debatten måste tillämpa nya metoder, om vi skall göra några framsteg. *Le Monde* skrev en gång: "I FN är luften tjock av alla ursäkter för att inte ta itu med vad som behöver göras". Båda parter måste bli mera uppriktiga om hur deras egen politik och synsätt måste förändras.

För det tredje tror jag att det vore ödesdigert att förbise det moraliska elementet i de skenbart ekonomiska problemen. Vi experter tror så ofta att det räcker med att utarbeta en fin teori på papperet eller att genomdriva en lag i riksdagen. Men vi förbiser därigenom åtminstone en dimension som är nödvändig för att nå en slutgiltig lösning.

□ DE MÅNGA PROBLEM som kommissionen måste ta itu med tycktes till att börja med vara enbart ekonomiska. Men medan vi arbetade oss igenom dem, insåg vi att det krävs en moralisk faktor för att botemedlen skall bli effektiva. I rapporten heter det: "De nödvändiga politiska besluten kommer inte att kunna verkställas utan en global moralisk värde-

gemenskap." Det sägs vidare att genomförandet av en ny ekonomisk världsordning kommer att förutsätta människor med en ny mentalitet och vidare perspektiv.

Jag tror att det ligger en djup sanning i det uttalandet. Jag tror också att det är där Brandt-kommisionens arbete och insatser för moralisk upprustning sammanstrålar. 1948 sade den verkställande chefen för Marshallplanen att moralisk upprustning var 'den ideologiska motsvarigheten till Marshallplanen' därför att den bidrog med den moraliska dimension som gör ekonomiskt bistånd effektivt.

Moralisk upprustning

Jag tror att vi nu befinner oss i samma läge i nord-syddialogen. Vi behöver en moralisk dynamism för att de ekonomiska kurerne skall bli effektiva. Och det är det som är moralisk upprustning. Frank Buchman uttryckte det en gång så här: "Moralisk upprustning innebär hela dimensionen av förändring — ekonomisk förändring, social förändring, nationell förändring och internationell förändring, allt grundat på personlig förändring."

Anda av försoning i det nya Zimbabwe

Vi i Storbritannien gläder oss över att Zimbabwe har fått en regering vald genom allmänna val, att kriget har fått ett slut, och likaså Zimbabwes isolering. Vi är tacksamma för att Storbritannien kunde spela en roll för att få detta till stånd, skriver Hugh Elliott, författare till den också på svenska tillgängliga boken "Zimbabwe — mörker och gryning" (Idé och Kultur 1978).

□ VI GLÄDER OSS, fortsätter Hugh Elliott, åt andan av försoning i landet: premiärminister Mugabes deklARATION samma dag han vunnit sin valseger: "Vårt tema är försoning. Vi vill säkerställa en känsla av trygghet för alla, vinnare och förlorare." — Ian Smiths ändrade attityd till Mugabe och hans maning till de vita att stanna i Zimbabwe.

Men låt oss mitt i denna glädje inte glömma kostnaden. 27 500 dödades under sju års allt intensivare krig. 275 000 sårades och 750 000 måste lämna sina hem.

Detta måste få oss britter att fråga oss hur vi kunde ha handlat bättre

under 60- och 70-talet. Svarta och vita invånare i Zimbabwe har betalat med sitt blod för misstagen i vår diplomati. Varför misslyckades våra strävanden? Varför tog det 15 år och ett krig för att övertyga de vita i Zimbabwe att de befann sig i en återvändsgränd? Var det folkets behov i Zimbabwe vi först och främst bemödade oss om? Låt oss ärligt ställa oss dessa frågor. I svaren kan vi finna uppslagen till ett nytt sätt att handskas med andra outtröttliga problem — hemma och i andra länder.

Den uppgift som ligger framför Mugabe och hans nya regering är

Forts. nästa sida

Kraften inifrån mot kraften utifrån

Vad ligger egentligen bakom det aktuella intresset för meditation i olika former? Ny Världs tyskspråkiga kollega Caux-Information har ställt frågan till en expert, professor Max Schoch från Luzern som sysslat mycket med ämnet och är en av grundarna av "Stillhetens Hus" i det forna klostret Kappel am Albis.

— Meditation är ett försök att gentemot den i dag så oerhört starka "kraften utifrån" sätta "kraften inifrån", svarar prof. Schoch. Det starka inflytandet utifrån har till följd att många människor dras hit och dit och hoppas att utifrån fylla sin inre tomhet. De blir aldrig en hel personlighet, aldrig sig själva utan på sin höjd älskvärda, karaktärlösa anpassningar eller eviga rebeller och nejsägare.

Med beteckningen "kraften inifrån" avser jag bara en formell men inte någon innehållsbestämd utsaga. Avgörande är vad som fyller det inre, vilken kraft som öppnas. För vilka krafter ställer sig den inre människan till förfogande med sina möjligheter och svagheter?

Stillhetens konst

Meditation innehåller stavelsen "med". Den ingår också i medicin och medikament, i begrepp som har samband med att bota, hela. Den finns också i ord som medium, meter i betydelsen mitt, mått, mäta. Romarna använde ordet "meditari" i militära kommandon i betydelsen exercera, öva, anpassa.

Meditation förutsätter tystnad, frånvaron av buller. I stillheten kan det inre bli aktivt och få utrymme. Därför väljer

överväldigande. De flesta av hans ministrar har varit i fängelse eller landsflykt under många år. Förutom det enorma arbetet med att få de hemlösa tillbaka till sina byar, försörja dem och hjälpa dem med utsäde och boskap för att odla sina farmer igen, så måste 250 000 flyktingar i Zambia, Mocambique och Botswana hjälpas tillbaka till sina hem, hundratals skolor och kliniker öppnas, åtminstone 30 000 guerillasoldater, som har levt med sina vapen under åratals, ska återföras i arbete, och hundratensentals ungdomar behöver jobb.

Men det finns djupare problem. Det finns djupa sår kvar från kriget på alla sidor. "Våra unga män är fyllda av hat" sade en ungdomsledare som kämpat med guerillan, tränats i Moskva och lidit i fångläger. "De behöver träning i ledarskap, i tjänande och i försoningens konst. Kan Moralisk upprustning ge dem denna träning? De behöver vad jag fann i Caux."

Det finns en växande grupp svarta och vita, från alla partier och bakgrunder, som är inställda på att läka hat och bitterhet. (Se "Zimbabwe-mörker och gryning".) De har redan

många morgonen för sin eftertanke. Men det gäller ytterst den inre stillhetens konst — i betydelsen kunnande — som möjliggör en distans från det yttre skeendet och ett perspektiv mitt i det aktiva livet. Någon måste fatta det riktiga beslutet mitt uppe i sin verksamhet. Frihet och stillhet hör ihop.

Den inre kompassen

I dag söker många människor vinna inre frid genom olika sorters meditation. Men det är fråga om något mer, rent av om något helt annat. Det gäller att finna den inre kompassen för sitt eget liv och sitt aktiva handlande. Det handlar om hur man om och om igen vinner kraften att hålla den kurs man känner vara den rätta. Det är nödvändigt att bli utkastad ur sig själv, till nöden och behoven hos andra och i världen. Därför betyder det ingenting om det till en början synbarligen inte händer något under meditationen. Regelbunden stillhet medför förändring, en omställning av motivationen.

I dag är människan ofta fången i sitt yrke, sitt program, sina vänner och sin familj. Allt är fastlagt i dagsprogrammet. Som många håller fram med stolthet för att man har de närmaste månaderna fullbokade.

spelat en viktig roll. Nu börjar deras nästa uppgift.

När vi tänker på den uppgiften så tänker vi på den man som gav många av dem deras inspiration: Arthur Kanodereka, metodistpastor och nationalist som utgav sig själv för att förverkliga ett Zimbabwe, grundat på förlåtelse, och som mördades den 18 december 1978, precis ett år innan överenskommelsen undertecknades i Lancaster House.

Han hade just återvänt till Salisbury från en resa till Zambia och Mocambique där han talade med ledare och guerillasoldater inom Patriotiska fronten i ett försök att finna en gemensam bas för ett slut på kriget. Detta var ett av en serie modiga initiativ som han tog, driven av sin djupa medkänsla med sitt folk.

Han sporrar oss ännu till den nödvändiga insatsen — i båda våra länder, slutar Hugh Elliott.

*

Zimbabwe-mörker och gryning, av Hugh P. Elliott. Idé och Kultur 1978. Pris 12 kr. Rekvireras från Idé och Kultur, Sveavägen 34, 6 tr., 111 34 Stockholm.

Men i meditationen gäller det disponibilitet, att stå till förfogande. Man finner sin lydnad inför Gud. Man ställer sig till förfogande för hans vilja och plan med allt vad man är och har. Härtill hjälper oss meditation över bibelställen. Man ställer i detta perspektiv också in sitt arbete, sina relationer.

Bearbetningen av det förflutna är viktigt. Det gäller att bli fri från förutfattade inställningar och egen och andras skuld. Det handlar om att be andra om förlåtelse, och att förlåta. Frank Buchman var i det fallet mycket realistisk. Han lät det inte bli bara känslor. Han visste varför han höll på att människor så långt möjligt skulle gottgöra den orätt de hade begått.

Prof. Schoch bejakar frågan om ditation också har en äkta religiös mening?

— I synnerhet för relationen mellan religion och aktivt liv. Vårt aktiva handlande influeras av okontrollerade känslor. Jag nämner bara två: skuldkänslor och mindervärdighetskänslor. Men jag skulle kunna nämna flera. De hindrar objektivitet i vår aktiviteter.

Ångest för sanningen

Stillheten, den djupa besinningen, meditationen leder just fram till denna neuralgiska punkt: jag blir varse bristerna. Ångest för meditationen är ångest för sanningen. Man drar sig undan insikten och flyr. Därför beror den praktiserade stillheten redan på ett avgörande beslut att ställa sig inför sig själv.

Men i denna meditation kommer det till ett ytterligare steg. Utan det finns ingen väg ut ur fördjupningen, och besinningen och kan rent av leda in i mörker. Det andra steget — och där måste till en början en annan människa vara rådgivare — betyder att göra sig loss från och av med det som man krampaktigt klamrar sig fast vid: det jag har och inte har, mina prestationer, min skuld, mitt förflutna och min morgondag, mitt program, min position, högst uppsatta och därför så osäkra

En djup förvandling

Den religiösa betydelsen av meditationen är något som kommer till sist och som jag aldrig skulle vilja börja med — men som ofrånkomligen infinner sig. Det är den viljande och kallande Guden som fullföljer detta steg. Först vill den mediterande bara den egna friheten och säkerheten. Han vill ha överblick och få ett grepp om sitt liv. Sedan stöter han på grundfakta. Förverkligandet av lösningar blir en existensfråga. Det måste bli en djup förvandling i mitt förhållande och i mitt väsen. Den blinde måste få sina ögon öppnade, den sedan länge förlamade måste gå, den kärlekslöse älska, den hatande försona sig. Av

Forts. nästa sida

en konflikt måste bli samverkan. Plötsligt och oförutsett sker detta i självupplevelsens process.

I stillhetens skapande verkan finns den aktuella Guden som vill, kallar, öppnar, ger mod. Jag går från meditationen och ser människorna i ögonen. Jag vinner och sprider förtroende. Stillheten är min väg till praktisk kristendom, till kärlek.

Frank Buchman har sagt: "När människan lyssnar talar Gud. När människan lyder handlar Gud."

— Med denna insikt ställs meditationen mitt i livet och mitt i världen. Jag och världen står vid randen av kaos. Varje djup besinning ställer oss inför kaos. Bara med Gud kan jag komma vidare, utöver kaos. Världen består av olösta problem. De hotar att förinta oss. Vad kan jag göra? Frank Buchmans exempel säger oss att det första är det stilla lyssnandet. Det andra är den förtroendefulla lydnaden.

Tankar om tystnad

Erfarenheten har lärt mig att tigan- tillhör den andliga disciplinen för sanningens företrädare. Tendensen till överdrift, till vetenskapligt eller ovetenskapligt förtryck eller förvrängning av sanningen är en naturlig svaghet hos människan. Det behövs tigande för att övervinna den .. Säker ledning kommer genom ständig väntan på Gud, genom yttre ödmjukhet, självförnekande och därigenom att man ständigt är beredd att offra sig själv. Denna övning kräver frihet från fruktan och mod av högsta art.

Mahatma Gandhi

*

□ Har du inte Gud som din härskare så kommer snart någon annan att härska dig... Gud själv måste säga mig * han vill och vad jag skall göra... Halvtimmen på morgonen dröjer kvar. Jag menar att vi alla genom kroppslig och andlig disciplin skall bereda oss för den dag då vi blir ställda på prov.

Dietrich Bonhoeffer

*

□ Så småningom när han blev allt innerligare i sitt bedjande hade han mindre och mindre att säga, och till sist blev han alldeles tyst. Han teg, han blev en lyssnare- och det är kanske mer än tigandet motsatsen till talande. Han trodde att bön var tal, men han lärde sig att bedjande inte bara är tigande, utan lyssnande.

Sören Kierkegaard

*

□ Hör du Guds röst som inspirerar, befaller, leder, råder och tröstar? — Löfte och hopp om den bestämmelse som väntar oss? Det är ingen enkel sak ty tusentals bedövande röster tränger på oss från alla håll: tidningar, TV... Hur

... i Danmark:

mellan liv och död

skans liv. Det onda är självrådigheten. och den är människans död."

Kristen Kold, som började sin första folkhögskola 1851, sade om sin skola att "den skall utbilda kämpar i striden mellan liv och död. De bor mycket närmare varandra än danskar och tyskar — mycket närmare varandra än herremannen och bonden. De bor i samma bröst, och därifrån skall kampen utgå, som det heter: Sopa först framför din egen dörr. Och det är på resultatet av denna kamp som världens framtid beror."

Grundtvig såg en sådan kamp i folkens liv i historiskt perspektiv. Han skrev en världshistoria som skulle uttrycka detta. Kold sade att det var denna bok som inspirerade honom till att starta sin folkhögskola, och han använde den mycket i undervisningen.

Men Kold var i lika hög grad inspirerad av Sören Kierkegaard. Grundtvig och Kierkegaard hade svårt att förstå varandra, men i senare tid har man dragit fram beröringspunkter mellan dem. De kom fram till sina tankar från en diametralt motsatt utgångspunkt. När Grundtvig talade om "folkandan" skrev Kierkegaard om "den enskilde". Där han lade tonvikten vid ögonblicket såg Grundtvig människolivet i världshistoriskt sammanhang. Kold knöt ihop dem båda i den livssyn som lade grunden till den danska folkhögskolans framväxt.

Oumbärliga grundsatser

De var båda existentalister. Kierkegaard inskräper att måttstocken för en människas religiositet icke är om hon är i stånd att uttrycka den i ord, utan om den förvandlar hennes liv. Grundtvigs uppfattningar var genomlevda och genomkämpade så att han själv blev ett med dem.

kan vi då känna igen Herrens röst som inte ljuder starkare än de andra? Gud talar med allvarliga och tungt vägande ord men hans röst är mild och vänlig. Han talar till dem som vill lyssna.

Påven Paul VI

*

□ I fall den helige Ande börjar predika i ditt hjärta med rika och klara tankar så gör honom den äran att låta dina egna tankar fara, var stilla och lyssna till den som vet bättre än du. Och vad han predikar, skriv upp det, så får du vara med om underverk.

Martin Luther

Kold förutsåg att det skulle komma motangrepp i folket. Georg Brandes är väl exponent för denna motoffensiv som sätter människans förnuft i högsätet och därvid i praktiken upphäver kampen mellan gott och ont. Litteraturen och den allmänna opinionen blev starkt präglade av detta, och det fick också verkningar i arbetarrörelsens idéinnehåll.

K. K. Steincke, en av arbetarrörelsens främsta ledare, kritiserade "den övervärdering av kunskap och intelligens och undervärdering av de etiska grundsatserna". Dessa är, säger han, "lika oumbärliga för individ och samhälle, om man nämligen skall räkna med arbetarrörelsen som främjare av kulturen". Som socialdemokratisk minister var det Steincke som fick genomfört den berömda socialreformen av 1932 som gjorde Danmark till ett föregångsland.

En annan samhällsmoral

"Intelligens utan en moralisk grundval är värdelös... etiska grundprinciper gäller inte bara den enskilde utan också organisationer och stater", säger han vidare och nämner som exempel Bergspredikan.

Som socialminister talade Steincke i Studentföreningen vid den tidpunkt när socialreformen skulle genomföras och hävdade att det behövdes både sociala reformer och en annan samhällsmoral. Detta skulle innebära en uppgivelse av den materialistiska historieuppfattningen och ett framhållande av religiösa grundvärden.

Vid samma tid kom det också en utmaning genom kyrkliga kretsar i landet där den förhärskande tanken på många platser hade blivit den att kristendom och moral inte har något med varandra att göra. Impulserna från Oxfordgruppen kan vid en tillbakablick sägas vara mycket i linje med grundvalen för Kolds skola. Frank Buchman talade också om att "vi glömmer den eviga kampen mellan ont och gott. Nederlag i den kampen, ja bara omedvetenhet om att den försiggår, leder till fattigdom, svält, slaveri och död."

Frank Buchman utformade fyra absoluta moraliska normer — ärlighet, renhet, osjälviskhet, kärlek — utifrån Bergspredikan. För Danmark konkretiserade han detta med sin utmaning om att arbetslöshet är varje enskild medborgares ansvar. Det var

Forts. nästa sida

Danmark: tecken finns att utvecklingen vänder

Forts. från sid. 7

just vid den tidpunkten när Steincke som socialminister uttalade att understöd inte är lösningen på arbetslöshet — arbetslöshet måste bekämpas med arbete — som Buchmans utmaning ledde till ett initiativ av hans danska medarbetare. Flera av dessa var med om att stifta föreningen LAB (Landsföreningen för arbetslöshetens bekämpande). Under mottot "Arbetslöshet bekämpas med arbete" började man en konkret insats genom att bryta stubbar i skogen, samla in papper och avfall i städerna, och på det sättet skaffades arbete till flera tusen människor.

I motsättning till en utveckling av den samhällsmoral som Steincke efterlyste kom det emellertid på många områden en lagstiftning som satte materialismen i högsätet och ytterligare försvagade samhällsmoralen. Många börjar nu erkänna att detta har åstadkommit en slagsida med egoism och överkonsumtion som hotar ekonomin. Det finns alltså tecken på att utvecklingen åter är på väg att vända.

En positiv kamp

Man kan på goda grunder förargas eller förtvivla över mycket i dagens Danmark. Men om detta bara leder till kritik och bitterhet är det ett slags omedveten marxism. För just ett "främlingskap", som Marx uttryckte det, gentemot det samhälle vi lever i drar många till marxismen. Kierkegaard säger att förtvivlan — främlingskapet — är det tomrum där det kan uppstå en självkänedom som leder till gudsupplevelse. Och Grundtvig visar vägen till en positiv kamp för förändring i folket och samhällslivet.

Främlingskap, förargelse eller förtvivlan har ingen mening utan medvetenheten om att det som möter oss är en fas i en kamp. Den måste leda till ett kristet engagemang, en alltomfattande kristendom som gäller alla livets förhållanden.

Vi har lagt för liten vikt på att kristendomen innehåller en dialektisk människo- och samhällsuppfattning i

kampen mellan gott och ont som också är historiskt grundad. Kanske vi därmed har berövat ungdomen en livs- och samhällssyn som verkligen är aktuell.

Det som behövs i Danmark i dag är en förståelse av denna kamp- och av att vi befinner oss i sista fasen av ett motangrepp. Därför är det inte fråga om vilken förståelse eller begeistring vi möter i vår kamp, utan om den tro och uthållighet vi har i kampen.

Keld Jørgensen

Caux gav dem ett nytt hopp

□ FÖRRA SOMMAREN i Caux gav män och kvinnor från skilda kontinenter uttryck för ett sådant hopp, grundat på erfarenhet av förnyelse i sitt eget och andra människors liv.

En fransk parlamentsledamot:

Anledningen till att politiker gång på gång kommer tillbaka till Caux är att vi här påminns om att vi måste vara trogna mot de övertygelser vi hade från början och sätta det vi tror är rätt först, inte våra väljares själviska önsknings.

Det är inte alls förgäves att försöka praktisera något som verkar så enkelt som att vara uppriktig mot andra, att älska andra och att förlåta. Jag medger att jag alltför sällan praktiserar detta, men jag vet att det fungerar. Jag undrar varför vi använder så mycket energi på att bekämpa varandra, när det finns en sådan effektiv lösning, om vi bara har mod att tillämpa den.

En afrikansk politisk ledare:

När vi debatterade i vårt parlament brukade jag tro att bästa sättet att bemöta ett argument var att komma med ett överlägset argument och trycka ner min motståndare. Det fungerade, men det gav mig många fiender som kände sig förödmjukade.

I Caux lärde jag mig en annan filo-

Utgivarkorsband

sofi, som går ut på att i stället för att krossa sin motståndare försöka vinna honom genom ärlighet, kärlek och förståelse, i avsikt att bygga en bättre värld för alla. Jag upptäckte att denna teori fungerar. Talmannen i vårt parlament är också här. Vi brukade inte komma överens. Men nu kan vi arbeta tillsammans.

När hjärta talar till hjärta och niska till människa och man ber andra om förlåtelse sker ett under.

En japansk mor:

Caux är en levande tidning. Här har jag lärt känna världens problem och lidande. Jag förstår hur liten min egen värld har varit, hur självisk jag har varit, medan jag har varit nöjd med mitt stillsamma liv. I Japan anses det vara passande för en kvinna att inte intressera sig så mycket för världens affärer. Men jag har använt detta som en ursäkt för att inte ta ansvar. Jag lär mig nu att försöka finna min roll i ett globalt perspektiv.

Två unga britter:

Jag har upptäckt att när jag försöker förändra andra människor och världen så är det mest effektiva medlet berättelsen om vad som har förändrats hos mig själv.

Min familj var helt splittrad. Idealet är att måltider ger tillfälle till samtal. Men vi åt aldrig tillsammans. Nu är det som det ska igen.

En kyrkoledare:

Varje gång jag besöker Caux lär mig något nytt, tack vare den anda öppenhet hos alla som jag möter. Som biskop behöver även jag granska mitt liv. Det levande exempel jag ser här hos dem som har förändrats kan inspirera mig att göra sammalunda.

Vi behöver Caux. Vi behöver den moraliska och andliga infrastrukturen som vi finner här, i familjelivet och i samhällslivet. Detta är vad vi borde försöka åstadkomma, inom oss själva, i våra relationer till andra, på våra arbetsplatser och i hela samhället.

Ny Värld, organ för Stiftelsen för Moralisk upprustning, utkommer med 8 nummer per år. Utgivare: Idé och Kultur, Sveavägen 34, 6 tr, 111 34 Stockholm. Tel. 08/10 34 56. Prenumerationspris per kalenderår: Sverige kr 35:—, postgiro 70 98 70 - 0 (Idé och Kultur), Finland mk 30:—, postgiro 11 20 95 - 0 (Ny Värld), Helsingfors. Lösnummerpris: kr 3: 50/mk 2: —. Ansv. utgiv.: Lennart Sjögren. Redaktörer: N. G. Ekman, Finn Harald Wetterfors. I redaktionen: Ingeborg Ekman, Bror Jonzon, Ann-Kristin Särnbrink, Gunnar Wieselgren. Distrib.: Alf Söderlund. ISSN 0347-2272